

ÇOCUK ve ERGENLİKTE GUATR

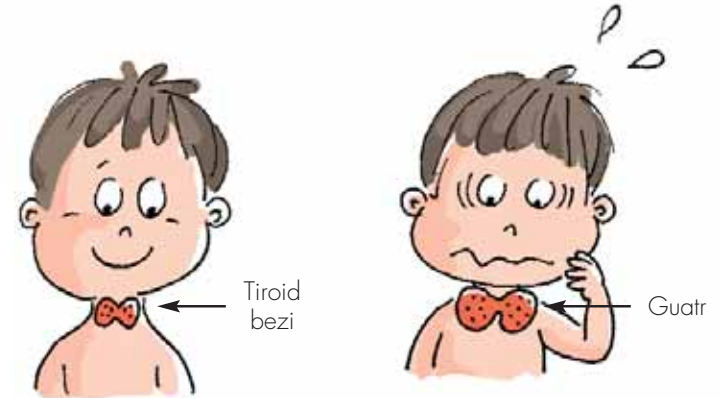
GUATR NEDİR?

Tiroid bezinin büyümesine guatr denir. Tiroid bezi boyunun aşağı ön kısmında bulunan, kelebeğe benzer şekli olan endokrin (hormon üreten) bir bezdir.

Tiroid normal boyutta olduğu zaman görülmez ve elle hissedilmez. Büyüdüğü zaman elle hissedilir ve baş nor-

Bu kitapçığın içeriği Çocuk Endokrinolojisi ve Diyabet Derneği'nin web sitesinden faydalanılarak hazırlanmıştır.
www.cocukendokrindiabetes.org

mal durumda veya geriye atıldığı zaman görünür hale gelir. Bezin bütünü yaygın bir şekilde büyüdüğü gibi bazen küçük bir parçası büyüyebilir. Bezin küçük bir parçasının büyümesine tiroid nodülü denir. Tiroid nodülleri bir veya birden fazla olabilir.

Tiroid bezinin vücuttaki görevi tiroid hormonları yapmak ve kana salgılamaktır.

TİROİD HORMONLARININ VÜCUTTAKİ ETKİLERİ NELERDİR?

Tiroid hormonlarının büyüme ve gelişme, oksijen kullanımı ve ısı oluşumu, sinirsel işlevler, şeker, yağ, protein ve vitaminlerin kullanımı üzerine etkileri vardır. Özellikle ilk iki yaşta zeka gelişimi için tiroid hormonları mutlaka gereklidir. Kanda hormon düzeyinin azalması veya yükselmesi durumunda hastalık belirtileri oluşur.

TİROİD HORMONLARI NELERDİR?

Tiroid hastalarında hormon tahlili yapıldığında T_3 , T_4 , TSH ölçümleri yapılır.

T_4 ve T_3 tiroid bezinden, TSH beynimizin bir parçası olan hipofizden salgılanır. TSH tiroid bezini uyararak tiroid hormonlarının yani T_3 ve T_4 'ün salgılanmasını sağlar.

GUATRDA TİROİD HORMON DÜZEYLERİ NASILDIR?

Guatr tanısı almış hastalarda tiroid hormonları kanda üç farklı durumda saptanabilir:

1. Normal düzeylerde olabilir. Hastaların büyük bir kısmında normal düzeylerde tiroid hormonları ile seyreden bu tip guatra basit guatr denir, nodül, kanser ve iltihap saptanmaz.
2. Artmış düzeylerde olabilir, bu duruma hipertiroidi denir. Hipertiroidizm tiroid bezinin aşırı çalışması ve fazla miktarda hormonun kana salgılanmasıdır. Bu durumun nedeni çoğunlukla Graves Hastalığı'dır. Vücudun bağışıklık sisteminde gelişen bir hata nedeni ile tiroid

bezinin normal çalışması bozulur, aşırı hormon üretilir ve salgılanır, aynı zamanda guatr gelişir. Çocukta sıkıntı, sinirlilik, terleme, çarpıntı, uykusuzluk, kilo kaybı, aşırı hareketlilik, ishal görülebilir.

3. Azalmış düzeylerde olabilir, bu duruma hipotiroidi denir. Hipotiroidizm tiroid bezinin az çalışması ve kanda hormon düzeylerinin düşük olmasıdır. Bu genellikle çocukluk ve ergenlik çağında Hashimoto Hastalığı denilen tiroid bezi hastalığında görülür. Ayrıca doğuştan hormon yapımında olan hatalar sonucunda kanda hormon miktarı azalır, bebek ve çocuklarda guatr oluşur. Çocukta durgunluk, büyümede duraklama, zeka geriliği, aşırı uyku, kilo alma görülebilir.

"Zehirli ve zehirsiz guatr" şeklindeki tanımlamalar uygun değildir. Guatrı olan hastaların kanda tiroid hormonları ölçülerek normal, düşük veya yüksek değerlerde olup olmadığı saptanır.

GUATR NEDENLERİ NELERDİR?

Tiroid bezinin büyümesinin birçok nedeni vardır:

1. İyot eksikliği: Besinler ile yetersiz iyot alınmasıdır. Sularda bulunan iyot miktarı da çok önemlidir. iyot alımı yetersiz olursa tiroid bezinin çalışması bozulur ve bez büyür. İyot, tiroid hormonunun yapımı için gerekli olan çok önemli bir maddedir. Özellikle deniz ürünleri iyottan zengindir. İyot eksikliği bölgesel olduğundan o bölgede yaşayanların çoğunluğunda guatr olur. İyot eksikliği bölgelerinde yaşayan çocukların zeka düzeylerinde ve okul başarılarında düşüklük görülebilir. Eğer iyot eksikliği ileri yaşlara kadar devam ederse ye-

tişkinlerin anlama, kavrama yetenekleri bozulur, meslekte başarısızlığa yol açar.

Ülkemizde yaklaşık 3 milyon kişi iyot eksikliği bölgelerinde yaşamaktadır. Bu nedenle iyot eksikliği halk sağlığı sorunu olarak kabul edilmektedir. Önlem olarak iyotlu tuzun kullanılması yasallaştırılmış ve yaygın hale getirilmiştir. Dünyada 1.5 milyar kişi iyot eksikliğinden etkilenmektedir.

4. Bazı ilaçlar ve yiyeceklerin aşırı miktarda alınması: Bunlara guatr yapıcı maddeler denir. Tiroid hormon yapımını azaltırlar ve guatr oluşumuna neden olurlar. Bu yiyecekler örnek olarak soya fasulyesi, karalahana, karnabahar verilebilir.
5. Tiroid nodülleri,
6. Tiroid kanserleri,
7. Tiroid bezinin iltihabi hastalıkları da guatr'a neden olabilirler.

KİMLERDE GUATR OLUR?

- İyodu yetersiz alanlar
- Fazla miktarda guatr yapıcı ilaç ve yiyecek tüketenler
- Ailesinde guatr olanlar
- Kızlar erkeklerden daha fazla risk altındadır

GUATR BELİRTİLERİ NELERDİR?

- Boynun ön kısmında yaygın veya nodül şeklinde şişlik görülebilir.
- Guatr oldukça büyük ise yutma ve nefes alma güçlüğü, ses kısıklığı olabilir. Ancak bu durum çocuklarda çok nadirdir.
- Tiroid bezi fazla çalışıyor ise (hipertiroidi) zayıflama, sinirlilik, çarpıntı, ellerde titreme, ishal sık rastlanan belirtilerdir.
- Tiroid bezi az çalışıyor ise (hipotiroidi) çabuk yorulma, hareketlerde yavaşlama, üşüme, kabızlık, saçlarda dökülme, uykuya meyil, kavrama gücü dikkati çeker.

GUATRDA TANI YÖNTEMLERİ NELERDİR?

- Muayene: Hekim muayenesi ile tiroid bezinin büyüklük derecesi, varsa nodül saptanır.
- Kanda tiroid hormonlarının ölçümü
- Kanda tiroid antikolları ölçümü (gerekirse)
- Tiroid ultrasonografisi: Tiroid bezinin büyüklüğü, yapısının düzgünlüğü ve nodül, kist varlığı görüntülenir.
- Tiroid sintigrafisi: Nodüllerin ve/veya tiroid bezinin çok veya az çalıştığını gösterebilir.
- İnce iğne biyopsisi: Tiroid nodül, kanser ve iltihabi durumlarının tanısında önemlidir.

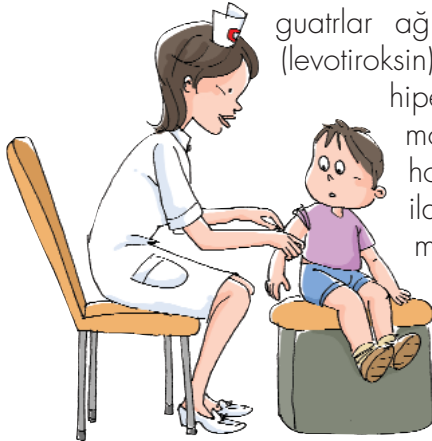
TEDAVİ NASIL YAPILIR?

Tedavi bezin büyüklüğüne ve altında yatan nedene dayanır. Guatr izlem ve tedavi seçenekleri şunlardır:

- **Gözlem:** Eğer guatr basit tip ise, hormon düzeyleri normal ise, tedavi verilmeden izlenebilir.

- **Tıbbi tedavi:** Küçük-orta büyüklükteki guatrlar ağızdan verilen tiroid hormonu (levotiroksin) ile tedavi edilebilir. Guatr hipertiroidi ile birlikte ise yani hormon düzeyleri yüksek ise tiroid hormonunun yapımını engelleyen ilaçlar (propiltiourasil veya metimazol gibi) ile tedavi uygulanır.

İlaç tedavisi başlanırsa hekimin önerdiği zaman aralıkları ile kanda hormon düzeyleri kontrol edilir.

- **Cerrahi tedavi:** Tiroid bezinin bir parçası veya tamamı operasyon ile çıkarılabilir. Şu durumlarda cerrahi tedavi düşünülür:
 - Guatr çok büyük ve solunum ve yutma gücünü yapıyorsa,
 - Tıbbi tedavi ile tiroid bezi büyümeye devam ediyorsa,
 - Tıbbi tedavi ile yanıt alınamayan hipertiroidi varsa,
 - Tiroid bezinde çok sayıda ve uzun süre devam eden nodüller varsa,
 - Tiroid kanseri varsa.
- **Tuz:** İyotlu tuz kullanımının yaygınlaşması iyot eksikliğine bağlı guatrın önlenmesi açısından çok önemlidir.

Çocuk Endokrin ve Diyabet Derneği tarafından hazırlanan bu rehber
Pfizer İlaçları Ltd. Şti.'nin katkılarıyla basılmıştır.